

рішень здійснюється координація діяльності компанії – головна функція менеджера [2].

Процес ухвалення та виконання управлінських рішень є головним оціночним критерієм управлінських здібностей. Від оцінки рішень, процесу їх прийняття, форм впровадження та виконання залежать продуктивність праці, економне та раціональне використання спожитих ресурсів. Важливим впливовим механізмом залишається використання інформаційних систем, мотивація трудового колективу та інші аспекти управління. Прийняття управлінського рішення – це певний вибір однієї з багатьох можливих альтернатив. Модель, яка має певне число варіантів та можливість обрати найкращий. Відсутність вибору ускладнює процес прийняття виваженого рішення [3].

Управлінське рішення вимагає обґрунтованості та врахування усіх чинників та умов, що пов'язані з розробкою, прийняттям та реалізацією рішення менеджером. Важливу роль відіграє якість інформації, яку використовують та її достовірність, повнота та своєчасність отримання.

Список використаних джерел:

1. Князь С. Управлінські рішення в системі фінансового менеджменту. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/19196/1/28-Kniaz-140-148.pdf> (дата звернення 23.01.2021)
2. Шаповал О. Природа прийняття рішення та їх класифікація. Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4/38.pdf> (дата звернення 10.02.2021)
3. Шаповал О.А. Кадрова політика та шляхи її покращення [Текст] / О.А. Шаповал // Економіка та суспільство. – 2017. – № 9. – С. 706–709.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ АНТОНА МАКАРЕНКА У СІМЕЙНОМУ ВИХОВАННІ ВАЖКИХ ДІТЕЙ

*Денисовець Т.М., Денисовець І.В., Кваск О.В.
Полтава, Україна*

У будь-якому суспільстві діти та підлітки відносяться до найбільш незахищених верств населення, оскільки в силу вікових, фізичних, соціальних чинників потребують особливої уваги. Ситуація, яка склалася в Україні наприкінці ХХ століття, наочно демонструє необхідність державного піклування про цей контингент наших співвітчизників, яке має виявлятися в створенні дійових систем економічних, соціальних, психолого-педагогічних засобів впливу на процес особистісного та фізичного розвитку молоді.

Протягом останніх двадцяти років соціально-педагогічну ситуацію в країні не можна визнати благополучною. Як зазначалося в Національній програмі «Діти України» (1996), на початку 90-х рр. ХХ ст. в духовному розвитку молодого покоління спостерігалася розпливчастість життєвих цілей,

девальвація загальнолюдських і культурно-національних цінностей, для значної частини дітей був властивий стан соціальної інфантильності. Актуалізувалися проблеми недостатньої культури спілкування, неадаптованості дітей і підлітків щодо навчально-виховних колективів. Усе більша кількість школярів почала відчувати відчуженість від природних для них суспільних груп. Спостерігалось різке зниження фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я підростаючого покоління; об'єктивними причинами цього програма називала глибоку соціально-економічну кризу, екологічні проблеми, критичний стан щодо забезпечення дітей раціональним харчуванням, слабку матеріально-технічну базу системи охорони здоров'я і освіти. Зазначалося також, що комерціалізація соціальної сфери спричинила обмеження доступу дітей до позашкільної освіти, задоволення їх культурних інтересів та спортивно-оздоровчих потреб, що, в свою чергу, значно ускладнювало можливість організації здорового, розвивального дозвілля.

За останнє десятиліття було досягнуто певних зрушень у справі охорони дитинства, проте проблема оптимізації виховного впливу у всіх її проявах так і не вирішена. Ускладнюється вона, зокрема, й тим, що сьогодні підрастає вже нова генерація дітей, – дитинство саме їхніх батьків проходило в 90-ті роки, коли педагогічна громадськість почала бити на сполох у зв'язку з актуалізацією проблеми важковиховуваності. А отже, сучасні соціально занедбані діти – це «друга хвиля», закономірне породження соціально-педагогічної кризи 1990-х років. І протиставити цьому явищу достатньо ефективні засоби протидії суспільство, на жаль, поки що не в змозі.

Наукові дослідження свідчать, що вагомість виховної ролі сім'ї в значній мірі зумовлюють її захисні чинники, які найбільшою мірою проявляються в тому випадку, коли:

- між членами сім'ї існують добрі, відверті стосунки;
- виховання дітей передбачає прояв душевного тепла, виключає постійні, ультимативні претензії;
- батьки вірять у життєві успіхи дітей, проявляють високі батьківські очікування;
- діти, з одного боку, включені до прийняття сімейних рішень, з іншого – мають свої власні завдання стосовно інших членів сім'ї;
- стосунки між батьками ґрунтуються на емоційній взаємній підтримці;
- ставлення батьків до дітей ґрунтується на реальній зацікавленості, увазі до їхніх проблем та обмежуються не тільки розмовами, а й безпосередньо участю в різних аспектах життя дітей.

Водночас, саме сім'я за певних умов здатна нанести вихованню дитини надзвичайної шкоди. Ці умови є характерними для так званих неблагополучних сімей, тобто таких, що зберігають лише частину притаманних цьому соціальному інституту ознак – найчастіше, наявність спільного помешкання, тобто найбільш загальну й елементарну ознаку, яка, однак, спричиняє здатність такого псевдосімейного (з моральної точки зору) середовища до формування особистості дитини, яка тут зростає.

Негативний вплив на спосіб життя дітей насамперед пов'язаний із внутрішньою кризою сім'ї, яка виявляється у:

- сімейній дезорганізованості, яка призводить до того, що сім'я перестає вирішувати навіть елементарні проблеми утримання дитини;
- сімейних конфліктах, які стають причиною різних стресів у дітей;
- проявах насильства (фізичного, психічного, сексуального);
- відсутності почуття любові та взаєморозуміння між членами сім'ї;
- наявності шкідливих звичок (алкоголізм, наркоманія тощо) серед членів сім'ї;
- невимогливості та непослідовності покарань у разі виявлення шкідливих для здоров'я звичок у дітей, слабка дисципліна в сім'ї;
- нереалізованих очікувань стосовно розвитку та успіхів дитини.

У роботі «Сім'я і виховання дітей» А.С. Макаренко зазначав: «Неважко уявити собі, що у щасливих батьків, які щасливі своєю громадською діяльністю, своєю культурою, своїм життям, які вмінють цим щастям розпоряджатися, – в таких батьків завжди будуть хороші діти, і вони завжди їх правильно виховують» [1, с. 460-461]. Але вже п'ятнадцять – двадцять років тому кількість таких щасливих сімей в Україні катастрофічно зменшилася, сьогодні їх також менше, ніж хотілося б бачити. І якщо в останнє десятиліття ХХ ст. мова йшла про кризу багатьох українських сімей, зумовлену соціальними негараздами й дезорієнтацією в нових умовах, то сім'ї, що створюються сьогодні, належать, так би мовити, до «другої хвилі»: багато хто з молодих батьків не зазнав досвіду нормального життя в батьківському домі, період дитинства позначився для них насамперед матеріальними нестатками, нервовою обстановкою через неможливість вдовольнити елементарні матеріальні та духовні запити в період тотального безробіття та безгрошів'я. Батьківська турбота про них часто була недостатньою саме через необхідність затрат значних зусиль для заробітку коштів, часто навіть за межами України, а деяка кількість батьків, потерпаючи від негараздів життя, взагалі психологічно відмежувалася від виховання власних дітей, почала вести асоціальний спосіб життя. Це був період, коли зросла кількість одиноких сімей, тобто таких, де можливості для соціалізації дитини були звуженими, а пошук товаришів-ровесників найчастіше приводив до дворових компаній, де процес стихійного виховання також впливав на них не найкращим чином.

Часом доводиться зустрічатися з дітьми, які, маючи досвід життя в неблагополучній сім'ї, демонструють достатню спроможність протистояти її антисоціальному впливу. Але спостереження показують, що добрі задатки, притаманні дитячій особистості, в більшості випадків трансформуються, набувають суперечливих якостей або ж утрачають свою актуальність, відступають на другий план життєорганізації. Ще А.С. Макаренко як завідувач колонії для малолітніх злочинців свого часу категорично виступав проти того, аби його вихованцям нагадувалося їхнє вуличне минуле з усіма правопорушеннями, оскільки, опинившись у ситуації безпорадності і беззахисності, дитина мимовільно звикає йти всупереч загальноприйнятим

нормам, намагаючись хоч якось вдовольнити свої первинні потреби та мати відносну безпеку [2]. Навіть у зовні благополучних сім'ях, де, разом з тим, батьки погано розуміють запити своїх дітей, не рахуються з ними, спостерігаються нахили до обману, іноді – до крадіжок, потяг до «поганого» товариства тощо, і на перевірку все це найчастіше виявляється наслідком природного бажання дитини забезпечити собі не так матеріальний, як психоемоційний комфорт в умовах невиправданого чи незрозумілого й неприйняттого для дитини тиску. Якщо ж із дня в день незріла особистість зазнає травмувального впливу, поступово виробляється і закріплюється той тип поведінки (і його особистісні засади), який дитина вважає для себе оптимальним, попри його ймовірну антисоціальність.

Список використаних джерел:

1. Макаренко А.С. Семья и воспитание детей / А.С. Макаренко // Макаренко А.С. Сочинения: в 7 т.; ред. кол.: И.А. Каиров, Г.С. Макаренко, Е.Н. Медынский. – М.: АПН РСФСР, 1957-1958. – Т. 4. – 1957. – С. 456–482.
2. Макаренко А. С. Лекции о воспитании детей / А.С. Макаренко // Макаренко А.С. Сочинения: в 7 т.; ред. кол.: И.А. Каиров, Г.С. Макаренко, Е.Н. Медынский. – М.: АПН РСФСР, 1957-1958 – Т. 4. – 1957. – С. 341–430.

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ ЯК ФАКТОР САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА

*Здiр М.С.
Полтава, Україна*

Творчість є суттєвою характеристикою властивості людини. Дослідженням сутності творчості, умов її розвитку, впливу на формування особистості та її самореалізацію займалися і займаються різні науки, у тому числі філософія, соціологія, психологія та педагогіка. Основними категоріями проблеми творчості взагалі та педагогічної творчості, зокрема, є: «творчість», «творча особистість», «педагогічна творчість», «творча особистість учителя».

Творчість – це продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення. За психологічним словником, творчість – це діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей.

Поняття «педагогічна творчість» розуміється як діяльність педагога, що спрямована на досягнення максимально можливого пізнавального, виховного й розвивального результату під час навчання школярів. В. Сухомлинський зазначає: «Педагогічна творчість – це бачення людиною свого внутрішнього світу, передусім свого розуму, свого напруження інтелектуальних сил, свого розуміння й творення краси в наслідках своєї праці, своїх зусиль». На думку професора С. Сисоєвої, педагогічна творчість учителя – це особистісно орієнтована розвиткова взаємодія суб'єктів навчально-виховного процесу